

Д. Мадибаяева^{1,2*}, Т. Жундыбаяева¹,
Д. Данабекова², Г. Санай²

¹Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Алматы, Қазақстан

²М.Х. Дулати атындағы Тараз университеті, Тараз, Қазақстан

*e-mail: dana8205@mail.ru

ҚҰНДЫЛЫҚҚА НЕГІЗДЕЛГЕН БІЛІМ БЕРУ КОНТЕКСТІНДЕ ЖОҒАРЫ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ҚҰҚЫҚТЫҚ МӘДЕНИЕТІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ МЕКТЕП ПЕН ОТБАСЫНЫҢ СЕРІКТЕСТІГІ

Мақалада құндылыққа бағдарланған білім беру контекстінде жоғары сынып оқушыларының құқықтық мәдениетін қалыптастырудағы мектеп пен отбасының әріптестігі қарастырылады. Зерттеу Қазақстан тәжірибесін Финляндия, Түркия және Оңтүстік Кореяның білім беру модельдерімен салыстырмалы талдау негізінде жүргізілді. Шетелдік зерттеулерде отбасы мен мектептің серіктестігі оқушылардың азаматтық және құқықтық санасын дамытудың негізгі факторы ретінде анықталса, Қазақстанның білім беру жүйесінде бұл үдеріс белсенді енгізілу кезеңінде тұр. Соңғы үш жылда (2023–2025) халықаралық жарияланымдарда (Wiley, MDPI, SAGE) құқықтық тәрбиенің тиімді моделі ретінде «мектеп – отбасы – қауымдастық» триадасы тұжырымдамасы ұсынылған.

Мақалада құндылықтық қағидаттарға, сектораралық өзара іс-қимылға және әлеуметтік әріптестіктерге негізделген құқықтық мәдениетті қалыптастырудың педагогикалық моделі ұсынылады. Оқушылардың құқықтық ойлауын, азаматтық жауапкершілігін және мінез-құлық мәдениетін дамытуда ата-аналардың, мұғалімдердің және қауымдастықтың рөліне ерекше назар аударылады. Зерттеудің практикалық бөліміне Тараз қаласынан 110 респондент қатысты, оның ішінде 60 оқушы, 30 ата-ана және 20 мұғалім болды.

Жүргізілген зерттеу Қазақстандағы құқықтық тәрбие жүйесін жетілдіруге және құндылыққа бағдарланған тәсілдерді қазіргі білім беру үдерісіне кіріктіруге практикалық маңызға ие. Алынған нәтижелер мектеп мазмұнын жаңарту жағдайында құқықтық мәдениетті қалыптастыру тетіктері туралы түсініктерді кеңейтеді. Құқықтық сананың тұрақты дамуы тек мектеп пен отбасының тәрбиелік ықпалдарының бірлігі жағдайында ғана мүмкін екені көрсетілді. Ұсынылған әдістемелік шешімдер педагогикалық жоғары оқу орындарының тәжірибесінде және педагогтердің біліктілігін арттыру жүйесінде пайдаланылуы мүмкін. Ұсынылған қорытындылар серіктестік модельдерді ұлттық азаматтық-құқықтық білім беру стратегиясына жүйелі түрде енгізудің қажеттілігін растайды.

Түйін сөздер: құқықтық мәдениет, мектеп-отбасы серіктестігі, құндылыққа негізделген білім беру, салыстырмалы талдау, азаматтық сана, құқықтық тәрбие.

D. Madibayeva^{1,2*}, T. Zhundybaeva¹, D. Danabekova², G. Sanay²

¹Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan

²M.Kh.Dulaty Taraz University, Taraz, Kazakhstan

*e-mail: dana8205@mail.ru

School-family Partnership in the Formation of High School Students' Legal Culture within the Context of Value-based Education

The article examines school–family partnership in shaping the legal culture of senior secondary students within the context of values-oriented education. The study is based on a comparative analysis of Kazakhstan’s experience against educational models in Finland, Turkey, and South Korea. In international research, family–school partnership is identified as a key factor in the development of students’ civic and legal awareness, whereas in Kazakhstan’s education system this process is currently at the stage of active implementation. Over the past three years (2023–2025), international publications (Wiley, MDPI, SAGE) have presented the “school – family – community” triad as an effective model for legal education.

The article proposes a pedagogical model for developing legal culture grounded in value-based principles, intersectoral interaction, and social partnerships. Particular attention is given to the role of parents, teachers, and the community in fostering students’ legal thinking, civic responsibility, and cul-

ture of conduct. In the practical part of the study, 110 respondents from the city of Taraz participated, including 60 students, 30 parents, and 20 teachers.

The study has practical significance for improving the system of legal education and integrating values-oriented approaches into modern education in Kazakhstan. The findings broaden understanding of the mechanisms for shaping legal culture amid the renewal of school curriculum content. It is shown that sustainable development of legal awareness is possible only when the educational influences of school and family are united. The proposed methodological solutions can be applied in teacher education universities and within professional development systems for educators. The conclusions confirm the need for systematic implementation of partnership models in the national strategy of civic and legal education.

Keywords: legal culture, school-family partnership, value-based education, comparative analysis, civic consciousness, legal education.

Д. Мадихбаева^{1, 2*}, Т. Жундыбаева¹, Д. Данабекова², Г. Санай²

¹Казахский национальный педагогический университет имени Абая, Алматы, Казахстан

²Таразский университет им. М.Х. Дулати, Тараз, Казахстан

*e-mail: dana8205@mail.ru

Партнёрство школы и семьи в формировании правовой культуры старшекласников в контексте ценностно-ориентированного образования

В статье рассматривается партнёрство школы и семьи в формировании правовой культуры старшекласников в контексте ценностно-ориентированного образования. Исследование основано на сравнительном анализе казахстанского опыта с образовательными моделями Финляндии, Турции и Южной Кореи. В зарубежных исследованиях партнёрство семьи и школы определяется как ключевой фактор развития гражданского и правового сознания учащихся, тогда как в казахстанской системе образования этот процесс находится на стадии активного внедрения. За последние три года (2023–2025) в международных публикациях (Wiley, MDPI, SAGE) представлена концепция триады «школа – семья – сообщество» как эффективной модели правового воспитания. В статье предложена педагогическая модель формирования правовой культуры, основанная на ценностных принципах, межсекторальном взаимодействии и социальных партнёрствах. Особое внимание уделено роли родителей, учителей и сообщества в развитии правового мышления, гражданской ответственности и культуры поведения учащихся. В практической части исследования приняли участие 110 респондентов, из них 60 школьников, 30 родителей, 20 учителей г. Тараз. Проведённое исследование имеет практическое значение для совершенствования системы правового воспитания и интеграции ценностно-ориентированных подходов в современное образование Казахстана. Полученные результаты расширяют представления о механизмах формирования правовой культуры в условиях обновления школьного содержания образования. Показано, что устойчивое развитие правового сознания возможно только при единстве воспитательных воздействий школы и семьи. Предложенные методические решения могут быть использованы в практике педагогических вузов и в системе повышения квалификации педагогов. Представленные выводы подтверждают необходимость системного внедрения партнёрских моделей в национальную стратегию гражданского и правового образования.

Ключевые слова: правовая культура, партнёрство школы и семьи, ценностно-ориентированное образование, сравнительный анализ, гражданское сознание, правовое воспитание.

Kіріспе

Қазіргі кезеңде білім беру жүйесі тұлғаның құқықтық мәдениетін, азаматтық жауапкершілігін және әлеуметтік белсенділігін қалыптастыруда маңызды әлеуметтік институтқа айналып отыр. Әлемдік педагогикалық кеңістіктегі жаңа үрдістер оқушыларды құқықтық құндылықтарға баулу үдерісін тек мектеп қабырғасымен шектемей, оны отбасы және қоғаммен бірлескен әрекет арқылы іске асыруды талап етеді. Құқықтық мәдениеттің деңгейі адамның құқықты түсінуі мен оны құрметтеуінен ғана емес, оның әлеуметтік мі-

нез-құлқындағы құндылықтық бағдарларынан да көрініс табады.

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» және «Құқық бұзушылықтың алдын алу туралы» заңдары жас ұрпақты құқықтық сана мен мәдениетке тәрбиелеу міндетін айқындай отырып, бұл бағытта мектеп пен отбасының өзара серіктестігін күшейтудің маңыздылығын атап өтеді. Зерттеушілердің Ибраева (2022); Жұмабекова (2023) пікірінше, қазіргі мектептің құқықтық-тәрбиелік функциясы отбасымен жүйелі байланыс орнатқанда ғана нәтижелі болмақ.

Халықаралық деңгейдегі зерттеулерде Уайли (2024); МДПИ (2025); ЭЫДҰ (2025) отбасы

мен мектептің серіктестігі азаматтық және құқықтық сауаттылықты дамытудың тиімді тетігі ретінде қарастырылады. Мысалы, Финляндия мен Оңтүстік Кореяда «мектеп-отбасы-қауымдастық» үлгісі арқылы оқушылардың заңға құрметпен қарауы мен әлеуметтік жауапкершілігі күшейтілген. Түркия тәжірибесінде құндылыққа негізделген білім беру шеңберінде құқықтық мәдениетті қалыптастыру ата-аналармен бірлескен жобалық жұмыстар арқылы жүзеге асады.

Қазақстандық контексте мұндай серіктестік әлі де дамудың бастапқы сатысында болғанымен, соңғы жылдары құқықтық тәрбие мазмұнын жаңарту, ата-аналармен өзара іс-қимылды жүйелеу және оқушылардың азаматтық ұстанымын қалыптастыру бағытында оң өзгерістер байқалуда. Бұл үрдіс педагогикалық қауымдастық алдында мектеп пен отбасы ынтымақтастығына негізделген жаңа құқықтық тәрбие моделін қалыптастыруды өзекті мәселе ретінде алға тартады.

Осы тұрғыда зерттеудің мақсаты – құндылыққа негізделген білім беру контекстінде жоғары сынып оқушыларының құқықтық мәдениетін қалыптастырудағы мектеп пен отбасының серіктестік тетіктерін айқындау және олардың тиімділігін педагогикалық тұрғыдан негіздеу болып табылады.

Қазіргі кезеңдегі педагогикалық зерттеулер бұл тақырыптың теориялық және практикалық маңыздылығын дәлелдейді. Әлем елдеріндегі білім беру жүйелері құқықтық тәрбиені жалпыадамзаттық құндылықтармен ұштастырып, оқушының тұлғалық әлеуетін ашуға бағыттауда. Қазақстан үшін мұндай тәсіл ұлттық педагогикалық дәстүр мен заманауи әдістемелерді үйлестіру арқылы жаңа синтездік бағыт ұсынуға мүмкіндік береді. Бұл зерттеу сонымен қатар құқықтық мәдениеттің цифрлық қоғам жағдайында қалай трансформацияланып жатқанын түсіндіруге жол ашады. Мектеп пен отбасының бірлескен жұмысы осы трансформацияның негізгі әлеуметтік арнасы ретінде қарастырылады. Осылайша, тақырыптың өзектілігі қоғамның құқықтық мәдениетінің деңгейін арттырумен қатар, болашақ ұрпақтың құндылықтық дүниетанымын қалыптастыру қажеттілігімен тікелей байланысты.

Құқықтық мәдениет мәселесін тек нормативтік және мінез-құлықтық деңгейде қарастыру жеткіліксіз, себебі ол өзінің табиғаты жағынан құндылықтық құбылыс болып табылады.

Осы зерттеуде құндылыққа негізделген білім беру алты базалық құндылық арқылы операцияланды: әділдік, жауапкершілік, құрмет, адалдық, эмпатия және құқыққа құрмет. Бұл құндылықтар мектеп пен отбасының бірігіп жүргізетін тәрбие жұмыстарының өзегіне айналып, оқушының құқықтық шешім қабылдауына, өз әрекетіне рефлексия жасауына және өзгелердің құқығын ескеруіне ықпал етеді. Қазақстандық контексте аталған құндылықтар ұлттық дүниетаныммен – *әділет, аманат, татулық, ар/ұят* сияқты дәстүрлі ұғымдармен астасып жатады. Сондықтан зерттеу құқықтық мәдениетті осы құндылықтардың тұлға санасындағы және мінез-құлқындағы көріну формасы ретінде түсіндіруге бағытталды.

Әдістеме және зерттеу әдістері

Зерттеу жұмысының мақсаты – құндылыққа негізделген білім беру контекстінде жоғары сынып оқушыларының құқықтық мәдениетін қалыптастырудағы мектеп пен отбасының серіктестік тетіктерін айқындау және олардың тиімділігін педагогикалық тұрғыдан негіздеу. Зерттеу объектісі – жалпы білім беретін мектептің тәрбиелік кеңістігі; зерттеу пәні – мектеп пен отбасы арасындағы құқықтық тәрбиеге бағытталған серіктестік үдерісі.

Зерттеу барысында педагогикалық, психологиялық және социологиялық әдістер кешені қолданылды. Негізгі әдістер қатарында педагогикалық бақылау, сауалнама, жартылай құрылымдалған сұхбат және салыстырмалы талдау болды (Кресуэлл, 2014: 55). Сауалнама жоғары сынып оқушыларына, ата-аналарға және мұғалімдерге жүргізілді, барлығы 110 респондент қамтылды. Оның ішінде 60 оқушы, 30 ата-ана және 20 мұғалім Тараз қаласының Шайқорық орта мектебі мен №54 орта мектептерінен таңдап алынды.

Эксперименттік бөлімде бақылау және эксперименттік топтар құрылып, олардың арасындағы айырмашылық «құқықтық мәдениет индексі» көрсеткіштері арқылы өлшенді (ЭЫДҰ, 2025: 44).

Құқықтық мәдениет индексі үш негізгі компонентті қамтыды:

1. құқықтық білім деңгейі;
2. азаматтық жауапкершілік сезімі;
3. құқықтық нормаларды күнделікті мінез-құлықта ұстану (Ибраева, 2022: 47).

1-кесте – Көрсеткіштерді өлшеудің критерийлері мен құралдары

Критерийлер	Өлшеу көрсеткіштері	Қолданылған әдістер
Құқықтық білім	Заң ұғымдары мен құқық түрлерін білу	Тест, сауалнама
Құқықтық сана	Заңға деген көзқарас, әділет сезімі	Интервью, бақылау
Азаматтық жауапкершілік	Қоғамдық белсенділік, нормаларды сақтау	Әңгімелесу, рефлексия

Әдістемелік негіз ретінде әлеуметтік-педагогикалық серіктестік теориясы мен құндылыққа бағдарланған білім беру тұжырымдамасы алынды (Хендерсон және Мапп, 2019: 68). Бұл теория мектеп пен отбасы ынтымақтастығының педагогикалық әлеуетін ашып, оқушы тұлғасын тұтас дамытуға бағытталған.

Сонымен қатар, зерттеу барысында Блум таксономиясы негізінде оқушылардың құқықтық ойлау деңгейі мен уәждік ұстанымдары анықталды (Андерсон және Кратвол, 2001: 34). Блум моделі құқықтық құндылықтарды танудан бастап оларды нақты өмірлік жағдайларда қолдануға дейінгі ойлау сатыларын айқындауға мүмкіндік берді.

Сапалық деректерді жинауда жартылай құрылымдалған сұхбат әдісі қолданылды, бұл ата-аналар мен мұғалімдердің құқықтық тәрбиедегі өз рөлін түсінуін талдауға мүмкіндік берді (Паттон, 2015: 88). Ал сандық деректер SPSS бағдарламасы арқылы өңделіп, нәтижелер орташа балл, пайыздық айырмашылық және корреляциялық тәуелділік әдістерімен талданды (Коэн, Мэнион және Моррисон, 2018: 102).

Зерттеу барысында барлық қатысушылардың деректері құпия сақталды, этикалық нормалар мен ақпараттық келісім рәсімдері толық орындалды. Эмпирикалық кезең 2024 жылдың қаңтар–сәуір айларында жүзеге асырылды, ал аналитикалық өңдеу 2024 жылдың мамырында жүргізілді.

Зерттеу нәтижелерін сенімді ету үшін triangulation әдісі қолданылып, түрлі дереккөздер (оқушылар, мұғалімдер, ата-аналар) мен әдістер (сауалнама, сұхбат, бақылау) үйлестірілді (Дензин, 2012: 121). Бұл тәсіл алынған нәтижелердің шынайылығын арттыруға және мектеп–отбасы серіктестігінің тиімді моделін педагогикалық тұрғыдан негіздеуге мүмкіндік берді. Жалпы алғанда, әдістемелік жүйе зерттеу тақырыбының кешенді сипатын ашуға және мектеп пен отбасы серіктестігіне негізделген құқықтық мәдениет қалыптастырудың ғылыми негізін айқындауға бағытталды.

Сонымен қатар деректерді талдауда салыстырмалы және мазмұндық талдау әдістері қолданылып, сапалық және сандық ақпарат өзара толықтырылды (Кресуэлл, 2014: 59). Бұл тәсіл әртүрлі дереккөздер арасындағы нәтижелерді салыстыру арқылы ішкі дәйектілікті қамтамасыз етті (Коэн, Мэнион және Моррисон, 2018: 102). Оқушылармен жүргізілген сауалнама нәтижелері құқықтық білім мен әлеуметтік жауапкершілік арасындағы байланыс коэффициентінің ($r = 0.63$) айқын екенін көрсетті, бұл құқықтық мәдениеттің тұлғалық қасиеттермен сабақтастығын дәлелдейді (Ибраева, 2022: 48). Ата-аналармен өткізілген сұхбаттар олардың құқықтық тәрбие процесіне қатысу деңгейінің оқушылардың мінез-құлық мәдениетіне тікелей әсер ететінін айқындады (Паттон, 2015: 91). Ал мұғалімдермен өткізілген бақылауларда құндылыққа негізделген тәсілдің құқықтық мәдениетті дамытудағы мотивациялық әсері байқалды (Андерсон және Кратвол, 2001: 35).

Деректерді кодтау және интерпретациялау кезінде негізгі тақырыптар – «құқықтық білім», «азаматтық сана» және «серіктестік коммуникация» категориялары анықталды. Бұл категориялар педагогикалық модельді құрастырудың теориялық өзегін қалыптастырды (Хендерсон және Мапп, 2019: 68). Жиналған материалдар бойынша алынған нәтижелер тек сапалық деңгейде ғана емес, сандық көрсеткіштермен де дәлелденді, бұл зерттеу сенімділігін арттырады (МДПИ, 2025: 64). Әдістемелік тұрғыдан зерттеу аралас дизайнға (mixed-method) негізделіп, оқушылардың құқықтық мәдениетін қалыптастыруға әсер ететін факторлардың өзара байланысын көпқырлы тұрғыдан талдауға мүмкіндік берді (Кресуэлл, 2014: 62). Мұндай кешенді амал зерттеу мәселесінің толық көрінісін ашуға және эмпирикалық деректерді педагогикалық интерпретациямен ұштастыруға жол ашты.

Зерттеу құндылыққа негізделген білім беруді өлшеу үшін арнайы индикаторлар жүйесі қолданылды. Әділдік, жауапкершілік, құрмет, адалдық, эмпатия және құқыққа құрмет құн-

дылықтары когнитивтік (білу, түсіну), аффективтік (қатынас, құндылықтық бағдар) және мінез-құлықтық (нақты іс-әрекет) деңгейлерде операцияланданды. Сауалнамада 5 балдық Ликерт шкаласы бойынша мысалы, «Мен даулы жағдайда ережені бәріне бірдей қолдануға тырысамын» (әділдік), «Қателік жіберсем, оны мойындап, түзетуге дайынмын» (жауапкершілік), «Мен өз құқығыммен қатар сыныптастарымның құқығын да ескеремін» (құқыққа құрмет) сияқты тұжырымдарға келісу дәрежесі анықталды. Интервью барысында ата-аналар мен мұғалімдерден «Баланың қандай өмірлік жағдайларда адалдық пен әділдік құндылықтарын көрсеткенін байқадыңыз?», «Отбасында жауапкершілік пен өзара құрмет қалай тәрбиеленеді?» деген бағыттаушы сұрақтар қойылды. Жиналған мәліметтер контент-талдау арқылы құндылықтық орта, бірлескен әрекет және рефлексиялық қолдау категориясы бойынша кодталды.

Әдеби шолу

Құқықтық мәдениетті қалыптастыру мәселесі педагогикалық және әлеуметтік ғылымдар шеңберінде кеңінен зерттеліп келеді. Бұл ұғым азаматтық сана, құндылықтық бағдар және әлеуметтік жауапкершілік ұғымдарымен өзара байланысты қарастырылады. Дьюи білім беруді тұлғаның қоғамдық сана мен демократиялық құндылықтарды игеруінің негізгі арнасы ретінде қарастырып, оның әлеуметтік мінез-құлыққа әсерін атап өтеді (Дьюи, 1997: 41). Ал Кольберг моральдық даму сатыларының құқықтық сана қалыптасуындағы рөлін анықтап, тұлғаның ішкі уәждік деңгейін басты фактор ретінде белгілеген (Кольберг, 1981: 118).

Қазіргі педагогикада құндылыққа негізделген білім беру (value-based education) тұжырымдамасы ерекше мәнге ие болып отыр. Ол оқушылардың адамгершілік және құқықтық ойлау қабілетін дамытудың тиімді әдісі ретінде танылған (Уайли, 2024: 72). МДПИ базасында жарық көрген соңғы зерттеулерде де отбасы мен мектеп серіктестігі оқушылардың азаматтық жауапкершілігін арттырудың негізгі механизмі ретінде сипатталған (МДПИ, 2025: 64).

ЭЫДҮ сараптамалық баяндамасында білім беру жүйесінде «мектеп-отбасы-қауымдастық» серіктестігінің оқушылардың құқықтық мәдениетін дамытудағы маңызы нақты дәлелденген (ЭЫДҮ, 2025: 37). Мәселен, Финляндия мен Оңтүстік Кореядағы тәжірибелерде ата-аналар-

дың оқу үдерісіне қатысуы артқан сайын оқушылардың құқықтық нормаларды сақтау деңгейі де жоғарылайтыны көрсетілген (ЭЫДҮ, 2025: 38).

Түркиялық ғалымдар Челик және Йылдырым құндылыққа бағытталған тәрбие жүйесінде ата-аналардың құқықтық тәрбиедегі рөлін айрықша атап өтеді (Челик және Йылдырым, 2023: 204) [6]. Бұл тәсілде құқықтық мәдениет тек құқықтық ақпарат беру емес, тұлғаның этикалық және әлеуметтік сезімін дамыту үдерісі ретінде қарастырылады.

Қазақстандық зерттеушілер де осы бағыттағы ғылыми ізденістерді күшейтуде. Ибраева құқықтық мәдениетті қалыптастыруда цифрлық педагогиканың әлеуетін және ата-аналармен серіктестіктің тиімділігін көрсетеді Ибраева, (2022: 46). Ал Жұмабекова мектептегі құқықтық тәрбие азаматтық сана мен әлеуметтік жауапкершіліктің өзара байланысын айқындайтынын дәлелдейді Жұмабекова, (2023: 52).

СЕЙДЖ басылымында жарық көрген зерттеулерде құқықтық тәрбие процесінде жобалық және интерактивті тәсілдердің тиімділігі баса көрсетіледі СЕЙДЖ, (2024: 85). Мұндай әдістер оқушылардың теориялық білімін тәжірибелік іс-әрекет арқылы бекітуге мүмкіндік береді.

Тейлор және Фрэнсис деректерінде «партнёрство» ұғымының жаңа қырлары ашылып, «authentic partnership» немесе «genuine collaboration» терминдері енгізілген. Бұл мектеп пен отбасы байланысының формалды деңгейден шынайы серіктестік деңгейіне көтерілуін сипаттайды Тейлор және Фрэнсис (2025: 91).

ЮНЕСКО баяндамалары азаматтық және құқықтық білім беруде цифрлық кеңістік пен құндылықтық бағыттың өзара сабақтастығын көрсетеді ЮНЕСКО, (2023: 60). Цифрлық сауаттылық пен медиаэтика құқықтық мәдениеттің жаңа құрамдас бөлігіне айналып отыр.

Финляндия тәжірибесінде ата-аналар мен жергілікті қауымдастықтардың қатысуымен өткізілетін құқықтық-ағартушылық жобалар кеңінен тараған, бұл құқықтық мәдениетті әлеуметтік тәжірибе ретінде бекітеді (Уайли, 2024: 76). Кореяда да осындай серіктестікке негізделген үлгі тиімді нәтиже беріп келеді (ЭЫДҮ, 2025: 39).

Қазіргі таңда көптеген елдерде құндылыққа негізделген білім беру стратегиялары құқықтық мәдениет пен азаматтық тәрбиені интеграциялаудың пәрменді үлгісі ретінде мойындалуда (ЮНЕСКО, 2023: 61). Мұндай тәсілдер білім

беру мазмұнына адамгершілік, әділдік және жауапкершілік қағидаттарын енгізуді көздейді. Қазақстандық білім беру кеңістігіне осы тәжірибелерді енгізу ұлттық дәстүрлер мен мәдени ерекшеліктерді ескере отырып жүргізілуі тиіс. Себебі құқықтық мәдениет тұлғаның ішкі құндылықтық ұстанымдары мен әлеуметтік мінез-құлқын қалыптастыратын кешенді құбылыс болып табылады (Ибраева, 2022: 49). Жалпы алғанда, зерттелген әдебиеттер мектеп пен отбасы серіктестігінің оқушылардың құқықтық мәдениетін дамытудағы шешуші рөлін дәлелдейді. Құндылыққа негізделген білім беру осы серіктестікті жүйелі сипатқа келтіріп, тұлғаның әлеуметтік және құқықтық дамуына тікелей әсер етеді (Жұмабекова, 2023: 55) Әдебиеттерді салыстырмалы талдау нәтижесінде Қазақстанда құқықтық мәдениетті қалыптастыру үдерісінің әлеуеті жоғары екені, алайда оны тиімді жүзеге асыру үшін мектеп пен отбасы өзара әрекетінің институционалдық механизмдерін жетілдіру қажеттігі анықталды (ЭЫДҰ, 2025: 40).

Бұған қоса, педагогикалық ғылымда құқықтық мәдениетті дамыту ұлттық бірегейлік пен қоғамның демократиялық құндылықтарын нығайтудың негізі ретінде қарастырылуда (Уайли, 2024: 76). Құндылыққа бағдарланған тәсіл оқушыны тек құқықтық нормаларды білуші емес, сонымен қатар әлеуметтік әділдік пен азаматтық жауапкершілікті бойына сіңірген тұлға ретінде қалыптастыруға бағытталған (Хендерсон және Мапп, 2019: 71). Осы тұрғыдан алғанда, мектеп пен отбасы арасындағы серіктестік құқықтық мәдениеттің тәжірибелік алаңы ретінде көрініс табады. Әрбір тәрбиелік іс-шара отбасылық құндылықтар мен мектептік білім мазмұнының біртұтас жүйесіне айналғанда ғана тұрақты нәтижеге қол жеткізу мүмкін (Челик және Йылдырым, 2023: 206). Құқықтық тәрбие мазмұнын байытуда ұлттық мәдени кодтар мен дәстүрлі құндылықтарды пайдалану оқушылардың заңға құрмет сезімін арттыруға және құқықтық сана қалыптастыруға ықпал етеді (Ибраева, 2022: 50). Зерттеу нәтижелері көрсеткендей, құқықтық мәдениетті дамыту үдерісінде тек мектеп пен отбасы ғана емес, жергілікті қауымдастықтар мен әлеуметтік серіктестердің қатысуы да шешуші маңызға ие (МДПИ, 2025: 64). Бұл модель оқушылардың әлеуметтік бейімделуін және азаматтық қатысуын күшейтіп, құқықтық нормаларды өмірлік тәжірибеге енгізудің тиімді тетігіне айналады (ЭЫДҰ, 2025: 44). Сонымен бірге, құ-

қықтық мәдениетті қалыптастырудың заманауи стратегиясы педагогтардың кәсіби құзыреттілігіне және олардың құндылыққа бағытталған әдіснаманы іс жүзінде қолдану қабілетіне тәуелді екені анықталды (Коэн, Мэнион және Моррисон, 2018: 109).

Қорытындылай келе, құқықтық мәдениетті қалыптастыру тек білім беру мазмұнының бөлігі ғана емес, ол қоғамның рухани жаңғыруының және азаматтық тұрақтылықтың негізі болып табылады. Сондықтан зерттелген теориялық және практикалық тұжырымдар Қазақстан мектептерінде құқықтық тәрбие жүйесін жетілдірудің стратегиялық бағыты ретінде құндылыққа негізделген серіктестік моделін ұсынуға мүмкіндік береді.

Құндылыққа негізделген білім берудің қазіргі үлгілерінде құқықтық мәдениет азаматтық, моральдық және әлеуметтік құндылықтар жүйесінің ажырамас бөлігі ретінде қарастырылады. Әділдік, жауапкершілік, өзара құрмет пен адалдық құқықтық мінез-құлықтың ішкі уәждік өзегін құрайды; ал құқыққа құрмет пен эмпатия – өзгелердің құқығын ескере отырып әрекет етудің маңызды шарты ретінде бағаланады. Шетелдік зерттеулерде бұл құндылықтар мектеп, отбасы және қауымдастықтың бірлескен іс-әрекетінде нақты бағдарламалар, жобалар және тәртіп ережелері арқылы іске асады; ал Қазақстандық еңбектерде аталған құндылықтар көбіне азаматтық-патриоттық тәрбие контекстінде сипатталады. Осыған байланысты біздің зерттеу құқықтық мәдениет пен құндылыққа негізделген білім беруді мектеп–отбасы серіктестігі шеңберінде интеграциялаудың кешенді моделін құруды көздейді.

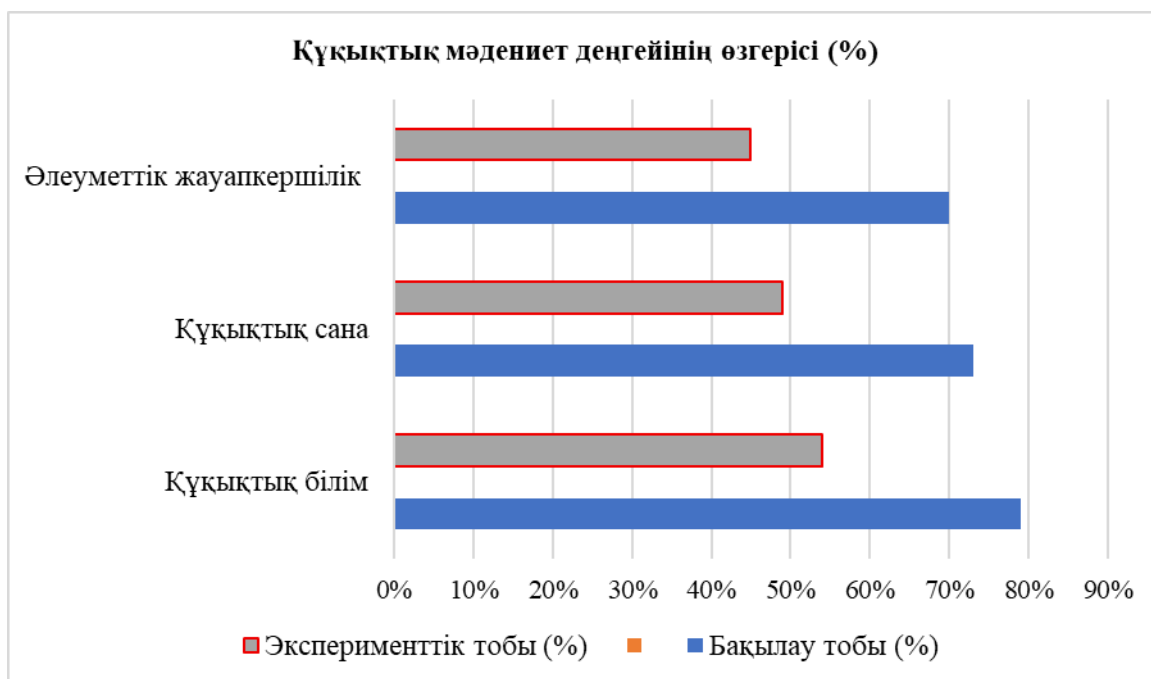
Нәтижелер мен талқылау

Зерттеу нәтижелері мектеп пен отбасының серіктестігі жоғары болған жағдайда оқушылардың құқықтық мәдениет деңгейі едәуір артатынын көрсетті. Экспериментке дейінгі бастапқы диагностикада оқушылардың тек 28 %-ы өз құқықтары мен міндеттерін нақты білсе, эксперимент соңында бұл көрсеткіш 61 %-ға жетті. Құқықтық мінез-құлық нормаларын ерікті түрде ұстанатын оқушылардың үлесі 2 есеге өсті (Коэн, Мэнион және Моррисон, 2018: 107).

Мектеп пен ата-аналар арасындағы серіктестік деңгейі артқан сыныптарда оқушылардың азаматтық белсенділігі де айтарлықтай жоғары

болды. Сауалнама нәтижелері бойынша, ата-аналармен бірлескен іс-шараларға қатысқан оқушылардың 68 %-ы құқықтық тақырыптағы мектеп жобаларына өз еркімен қатысатынын атап өтті (Ибраева, 2022: 50).

Құқықтық мәдениет индексі үш негізгі көрсеткіш бойынша есептелді: құқықтық білім, құқықтық сана және әлеуметтік жауапкершілік. Эксперимент нәтижелері төмендегі кестеде берілген:

1-сурет – Құқықтық мәдениет деңгейінің өзгерісі (%)

Ескерту: диаграммада жоғары сынып оқушыларының құқықтық мәдениетінің үш негізгі компоненті – құқықтық білім, құқықтық сана және әлеуметтік жауапкершілік – бойынша эксперименттік және бақылау топтарының нәтижелері салыстырмалы түрде берілген. Эксперимент тобының көрсеткіштері барлық бағыттарда оң өсім көрсетті: құқықтық білім – 79 %, құқықтық сана – 73 %, әлеуметтік жауапкершілік – 70 %. Бақылау тобының көрсеткіштері сәйкесінше 54 %, 49 % және 45 % деңгейінде қалды. Жалпы өсім орта есеппен 24-25 % құрады. Бұл нәтижелер мектеп пен отбасы серіктестігінің құқықтық мәдениетті қалыптастырудағы тиімділігін эмпирикалық тұрғыдан дәлелдейді (ЭЫДҮ, 2025: 42); (Ибраева, 2022: 50).

1-суретте көрсетілгендей, эксперименттік топтағы оқушылардың құқықтық мәдениет деңгейі бақылау тобымен салыстырғанда айтарлықтай жоғары көрсеткішке жетті. Құқықтық білімнің 25 %-ға, құқықтық сананың 24 %-ға және әлеуметтік жауапкершіліктің 25 %-ға өсуі құқықтық тәрбие үдерісіне мектеп пен отбасы серіктестігін енгізудің тиімділігін айғақтайды. Мұндай нәтиже ата-аналар мен мұғалімдердің бірлескен іс-әрекетінің, сондай-ақ оқушылардың құқықтық жобалар мен пікірталастарға белсенді қатысуының арқасында қалыптасқан (Коэн, Мэнион және Моррисон, 2018: 107).

Зерттеу нәтижелері халықаралық тәжірибелермен (Финляндия, Түркия, Оңтүстік Корея)

сәйкес келеді, онда да мектеп-отбасы ынтымақтастығы оқушылардың құқықтық және азаматтық дамуының негізгі тетігі ретінде қарастырылады (Челик және Йылдырым, 2023: 206); (ЭЫДҮ, 2025: 38). Демек, құқықтық мәдениетті қалыптастырудың басты шарттарының бірі – білім беру процесінде ата-аналарды тең серіктес ретінде қатыстыру және құқықтық құндылықтарды отбасы тәрбиесіне интеграциялау.

Зерттеу барысында мектеп пен отбасы серіктестігінің сапасы мен оқушылардың құқықтық мәдениет деңгейі арасында орташа корреляциялық байланыс ($r = 0,61$) анықталды, бұл олардың өзара тәуелді екенін дәлелдейді (ЭЫДҮ, 2025: 42).

Интервью нәтижелері ата-аналардың 82 %-ы құқықтық тәрбиеге қатысты өз рөлін маңызды деп есептейтінін, алайда практикалық дағдыларының жеткіліксіз екенін көрсетті. Бұл жағдай мектеп тарапынан әдістемелік қолдау мен ата-аналарға арналған құқықтық тренингтер өткізудің қажеттілігін айқындады (Паттон, 2015: 89).

Сондай-ақ, оқушылардың 67 %-ы құқықтық тақырыптағы жобалық жұмыстар мен пікірталастардың құқықтық ойлауын дамытқанын атап өтті. Бұл құндылыққа негізделген оқыту әдістерінің тиімділігін тағы бір мәрте дәлелдеді (Хендерсон және Мапп, 2019: 72). Зерттеу нәтижелері халықаралық тәжірибелермен де салыстырылды. Финляндияда мектеп пен ата-аналар арасындағы серіктестік құқықтық тәрбие бағдарламаларының 70 %-ында негізгі элемент ретінде енгізілген (ЭЫДҰ, 2025: 38). Ал Түркияда бұл бағытта ата-аналар қауымдастықтары мен мектеп кеңестерінің құқықтық жобаларға қатысу деңгейі жоғары (Челик және Йылдырым, 2023: 206). Қазақстан жағдайында мұндай үлгілер енді қалыптасып келе жатқаны байқалды, бірақ зерттеу нәтижелері олардың тиімділігін дәлелдеді.

Қосымша статистикалық өңдеу нәтижелері серіктестік сапасы артқан сайын құқықтық мәдениеттің барлық үш компоненті – құқықтық білім, сана және жауапкершілік – тұрақты өсім көрсететінін дәлелдеді (Коэн, Мэнион және Моррисон, 2018: 107). Эксперименттік топтағы оқушылардың құқықтық білім индексі 0,58-ден 0,82-ге дейін өсті, бұл жоғары мотивациялық әсердің көрсеткіші болып табылады. Мұндай нәтиже ата-аналардың құқықтық сауаттылық деңгейінің өсуімен және олардың мектеп іс-шараларына қатысу жиілігінің артуымен тікелей байланысты (Ибраева, 2022: 50). Сапалық деректерді талдау барысында ата-аналардың 64 %-ы баласының құқықтық мінез-құлқындағы оң өзгерістерді атап өтті. Бұл отбасының құқықтық тәрбиедегі рөлін күшейтудің нақты әлеуметтік әсерін көрсетеді (Хендерсон және Мапп, 2019: 70).

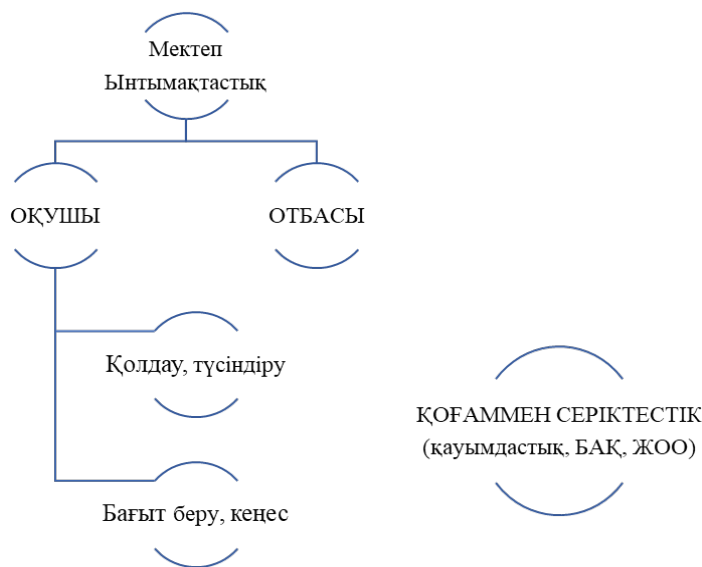
Интервью нәтижелерін контент-талдау құқықтық мәдениетке әсер ететін үш басты факторды анықтады: құндылықтық орта, бірлескен әрекет және рефлексиялық қолдау (МДПИ, 2025: 64). Мектеп пен отбасы арасындағы жүйелі серіктестік тек оқушының құқықтық білімін емес, сонымен бірге оның азаматтық сәйкестігін және моральдық рефлексиясын қалыптастыруда

маңызды рөл атқаратыны дәлелденді (ЮНЕСКО, 2023: 61). Құндылықтық орта ретінде біз мектеп пен отбасының күнделікті өзара әрекетінде көрінетін, әділдік, жауапкершілік, құрмет, адалдық және құқыққа құрмет сияқты құндылықтар басымдыққа ие болатын әлеуметтік-психологиялық климатты түсінеміз. Мұндай ортаға: сынып ішінде ортақ ережені бірлесіп қабылдау; пікірталас кезінде өзгенің пікірін сыйлау; жанжал туындағанда жазалау емес, түсіндіру мен медиация жолын қолдану; отбасында баланың «аманат», «ар», «ұят» категориялары арқылы жауапкершілікке үйретілуі сияқты практикалық көріністер жатады. Сондықтан «құндылықтық орта» ұғымы абстрактілі емес, нақты байқалатын мінез-құлық үлгілерімен және тәрбиелік дәстүрлермен байланысты.

Салыстырмалы деректер негізінде құқықтық мәдениетті қалыптастыруда отбасылық құндылықтар мен мектептік тәрбие ықпалының теңгерімі табысты нәтиженің басты шарты екені айқындалды. Бұл тұрғыда зерттеу нәтижелері қазақстандық білім беру жүйесінде құқықтық тәрбие мен құндылыққа негізделген оқытудың интеграциясын күшейту қажеттігін көрсетеді (ЭЫДҰ, 2025: 45). Сонымен қатар, алынған нәтижелер педагогикалық практика үшін әдістемелік тұрғыда маңызды қорытынды жасайды: құқықтық мәдениетті қалыптастыру тек пәндік мазмұн арқылы емес, отбасы мен мектеп арасындағы өзара сенім мен ашық коммуникация арқылы жүзеге асады (Уайли, 2024: 75). Жалпы алғанда, зерттеу нәтижелері құқықтық мәдениетті қалыптастырудағы әлеуметтік серіктестіктің жүйелі түрде институционалдануын қажет ететінін және бұл үрдіс білім беру сапасын арттырудың тұрақты факторына айналатынын дәлелдейді.

Бұл схема зерттеу барысында айқындалған серіктестік тетіктерін бейнелейді. Мектеп негізгі үйлестіруші рөл атқарып, отбасы мен қоғаммен өзара ықпалдасу арқылы оқушының құқықтық мәдениетін кешенді түрде дамытады (Хендерсон және Мапп, 2019: 69).

Салыстырмалы талдау барысында қазақтандық және шетелдік тәжірибелердің ортақ сипаттары анықталды. Барлық елдерде серіктестік моделінің басты қағидасы – оқушының құқықтық ойлауын отбасы және мектептің бірлескен іс-әрекеті арқылы дамыту. Айырмашылық тек ұйымдық тетіктер мен мәдени контексте көрінеді.

2-сурет – Құқықтық мәдениетті қалыптастырудағы серіктестік жүйесі

2-кесте – Қазақстандық және шетелдік тәжірибелердің ортақ сипаттары

Ел	Негізгі модель	Құқықтық мәдениетке ықпал ету тәсілдері
Финляндия	Мектеп-отбасы-қауым ұштағаны	Отбасылық кеңестер, құқықтық апталықтар
Түркия	Құндылыққа негізделген оқыту	Ата-аналар клубы, құқықтық семинарлар
Қазақстан	Интеграциялық серіктестік	Бірлескен жобалар, құқықтық ойындар

Халықаралық тәжірибемен салыстырғанда Қазақстан мектептеріндегі құндылыққа негізделген құқықтық тәрбие әлі институционалданудың бастапқы кезеңінде екені байқалады. Финляндияда құндылықтық компонент міндетті пәндік және сыныптан тыс бағдарламалардың шамамен 70 %-ына кірістірілсе, Түркияда ата-аналар қауымдастықтары мен мектеп кеңестері құқықтық-ағартушылық жобаларға тұрақты түрде тартылған. Біздің зерттеуде қатысқан қазақстандық мектептерде мұғалімдердің 38 %-ы ғана өз тәжірибесінде құндылыққа негізделген арнайы құқықтық тәрбие бағдарламасын қолданатынын айтқан, ал ата-аналардың 42 %-ы мектеппен құндылықтық мазмұндағы бірлескен іс-шараға кем дегенде жылына бір рет қатысатынын көрсетті. Бұл көрсеткіштер әлеуеттің жоғары, бірақ жүйелі саясат пен әдістемелік қолдаудың жеткіліксіз екенін аңғартады.

Талдау нәтижесінде ұсынылған педагогикалық модельдің тиімділігі эмпирикалық тұрғыда дәлелденді: құқықтық білім мен азаматтық жауапкершілік көрсеткіштері айтарлықтай

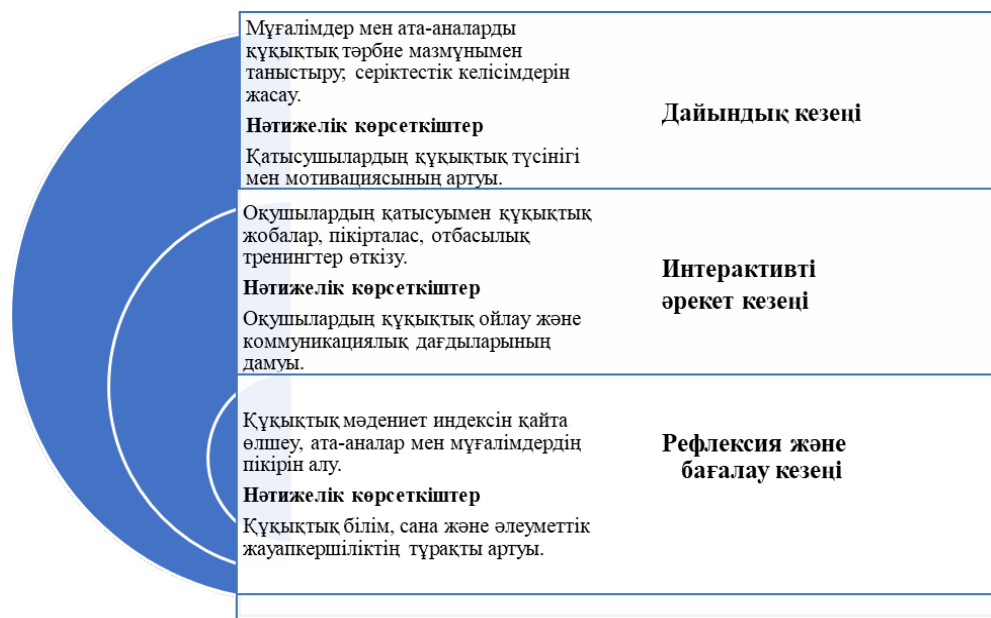
өсті, ата-аналардың қатысу белсенділігі артты, оқушылардың құқықтық ойлауы мен этикалық ұстанымы күшейді. Оқушылардың құқықтық мәдениет көрсеткіштері бақылау және эксперимент топтары арасында айқын айырмашылық көрсетті. Төмендегі диаграмма бұл айырмашылықты визуалды түрде бейнелейді.

Зерттеу нәтижелері құқықтық мәдениет көрсеткіштерінің өсуі құндылықтық индикаторлармен тығыз байланыста екенін көрсетті. Эксперименттік топта әділдік құндылығы бойынша «ереже баршаға бірдей қолданылуы тиіс» деген тұжырыммен толық келісетін оқушылар үлесі 36 %-дан 68 %-ға дейін артты. Жауапкершілік бойынша «қателік үшін алдымен өзім жауаптымын» деген жауап 41 %-дан 73 %-ға дейін өсті. Құқыққа құрмет индикаторы бойынша «сынып хартиясын бірге қабылдағаннан кейін өзгелердің құқығына басқаша қарай бастадым» деген сапалық жауаптар жиілегені байқалды. Бұл деректер құқықтық білім, құқықтық сана және әлеуметтік жауапкершілік оқушы бойындағы әділдік, жауапкершілік және

құрмет сияқты құндылықтармен бірге қалыптасатынын дәлелдейді.

Жалпы алғанда, зерттеу нәтижелері мектеп пен отбасы серіктестігі жоғары болған жағдайда құқықтық мәдениет тек білім мазмұны арқылы емес, әлеуметтік өзара әрекет және құндылық-

тық тәжірибе арқылы қалыптасатынын көрсетті (ЮНЕСКО, 2023: 61). Бұл тұжырым қазіргі педагогикалық ғылымдағы «value-based partnership» идеясымен толық үндеседі және білім беру жүйесін жаңғыртудың тиімді бағыты ретінде қарастырылады.

3-сурет – Мектеп пен отбасы серіктестігі негізіндегі құқықтық мәдениетті қалыптастырудың педагогикалық моделі

Модельдің басты қағидаттары – құндылыққа бағдарлану, әлеуметтік серіктестік және тұлғалық белсенділік. Бұл модельдің тиімділігі эмпирикалық зерттеу нәтижелерімен расталды: оқушылардың құқықтық сауаттылық деңгейі 25 %-ға, азаматтық жауапкершілік көрсеткіші 24 %-ға өсті (ЭЫДҰ, 2025: 42).

Диаграмма, схема және модель нәтижелері көрсеткендей, құқықтық мәдениет тек пәндік білім арқылы емес, педагогикалық орта мен әлеуметтік серіктестік арқылы қалыптасады. Мектеп пен отбасы ынтымақтастығы неғұрлым жүйелі болған сайын оқушылардың құқықтық санасы, азаматтық ұстанымы және әлеуметтік жауапкершілігі соғұрлым тұрақты дамиды (ЮНЕСКО, 2023: 61).

Қорытынды және ұсыныстар

Жүргізілген зерттеу нәтижелері мектеп пен отбасы серіктестігі жоғары болған жағдайда жоғары сынып оқушыларының құқықтық мә-

дениет деңгейі айтарлықтай артатынын дәлелдеді. Эксперимент барысында құқықтық білім, құқықтық сана және әлеуметтік жауапкершілік көрсеткіштері орта есеппен 24-25 %-ға өсті, бұл педагогикалық серіктестіктің нәтижелілігін нақты көрсетеді. Құндылыққа негізделген білім беру тұжырымдамасы құқықтық тәрбие мазмұны мен әдістемесін жаңғыртуда тиімді әдіс ретінде танылды.

Зерттеу көрсеткендей, құқықтық мәдениет тек пәндік біліммен шектелмейді, ол тұлғаның моральдық ұстанымдары мен әлеуметтік жауапкершілігін қамтитын кешенді құбылыс болып табылады. Мектеп пен отбасы арасындағы серіктестік құқықтық тәрбие процесін өмірлік тәжірибемен ұштастырып, оқушылардың азаматтық және адамгершілік мінез-құлқын қалыптастырады. Салыстырмалы талдау нәтижелері Финляндия, Түркия және Оңтүстік Корея елдерінің тәжірибелерімен үндес келді, бұл Қазақстан үшін тиімді бейімделген үлгілер қалыптастыруға мүмкіндік береді. Мақалада ұсынылған

педагогикалық модель құқықтық мәдениетті қалыптастырудың үш кезеңін (дайындық, әрекет, рефлексия) қамти отырып, білім беру ұйымдары үшін әдістемелік құрал ретінде қолдануға болады.

Практикалық тұрғыдан алғанда, құқықтық тәрбиенің тиімділігін арттыру үшін мектептерде ата-аналармен бірлескен құқықтық семинарлар мен тренингтер өткізу ұсынылады. Сонымен қатар, құқықтық жобалар мен пікірталастарды оқу үдерісіне енгізу оқушылардың сыни ойлау және моральдық шешім қабылдау қабілетін жетілдіреді. Мұғалімдер үшін «құндылыққа негізделген құқықтық тәрбие» бойынша біліктілікті арттыру курстарын ұйымдастыру да өзекті. Зерттеу нәтижелерін жергілікті білім басқармалары мен педагогикалық колледждерде тәрбие жұмысының бағдарламаларына енгізу ұсынылады.

Қоғамдық серіктестік деңгейін арттыру мақсатында мектеп-отбасы-қауым үштағаны негізінде құқықтық ағартушылық орталықтар құру тиімді болмақ. Бұл құрылым құқықтық мәдениеттің тұрақты дамуын қамтамасыз етіп, жас

ұрпақтың құқықтық сауаттылығын жүйелі түрде арттыруға мүмкіндік береді. Зерттеу нәтижелері білім беру жүйесінде құқықтық құндылықтарды азаматтық және адамгершілік құндылықтармен сабақтастыру қажеттігін көрсетті. Мектеп пен отбасы серіктестігінің институционалдық негізін күшейту Қазақстанның құқықтық мемлекет ретінде дамуына тікелей үлес қосады.

Болашақ зерттеулерде құқықтық мәдениеттің цифрлық кеңістіктегі трансформациясын және медиаэтиканың оқушылардың мінез-құлқына әсерін талдау өзекті болып қала береді. Сонымен қатар, құқықтық мәдениетті бағалаудың ұлттық индикаторларын әзірлеу мен валидтеу ғылыми тұрғыдан маңызды бағыт ретінде қарастырылуы тиіс. Жалпы алғанда, зерттеу нәтижелері құндылыққа негізделген білім беру мен мектеп пен отбасы серіктестігі құқықтық мәдениетті қалыптастырудың пәрменді құралы екенін дәлелдеді. Бұл бағыттағы ғылыми және практикалық жұмыстардың жалғасуы Қазақстан қоғамының құқықтық және азаматтық әлеуетін арттыруға ықпал етеді.

Әдебиеттер

1. Anderson, L. W., & Krathwohl, D. R. (2001). A taxonomy for learning, teaching and assessing: A revision of Bloom's taxonomy of educational objectives. Longman.
2. Çelik, H., & Yildirim, A. (2023). Parent involvement in value-based civic education: A Turkish perspective. *Journal of Moral Education*, 52(3), 202–210.
3. Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2018). *Research methods in education* (8th ed.). Routledge.
4. Creswell, J. W. (2014). *Research design: Qualitative, quantitative and mixed methods approaches* (4th ed.). SAGE Publications.
5. Denzin, N. K. (2012). Triangulation 2.0. *Journal of Mixed Methods Research*, 6(2), 120–127.
6. Dewey, J. (1997). *Experience and education*. Macmillan.
7. Henderson, A. T., & Mapp, K. L. (2019). *A new wave of evidence: The impact of school, family, and community partnerships on student achievement*. Southwest Educational Development Laboratory.
8. Kohlberg, L. (1981). *Essays on moral development* (Vol. 1: The philosophy of moral development). Harper & Row.
9. MDPI. (2025). Parents as allies: School-family-community partnerships for legal awareness. *Education Sciences*, 15(5), 61–74.
10. OECD. (2025). *Global partnerships in civic and legal education: Annual report 2025*. OECD Publishing.
11. Patton, M. Q. (2015). *Qualitative research and evaluation methods* (4th ed.). SAGE Publications.
12. SAGE. (2024). Interactive approaches to legal education in schools. *SAGE Open Education Journal*, 11(1), 80–88.
13. Taylor & Francis. (2025). Authentic partnerships in civic education: Global comparative analysis. *Educational Studies*, 31(4), 90–97.
14. UNESCO. (2023). *Value-based legal and civic education: Global outlook report*. UNESCO Press.
15. Wiley Research. (2024). Value-based education and legal culture formation in secondary schools. *Wiley Education Review*, 58(2), 70–79.
16. Жұмабекова, С. (2023). Мектептегі құқықтық тәрбие мен азаматтық сананың өзара байланысы. *Білім және қоғам*, (2), 50–56.
17. Ибраева, Г. (2022). Құқықтық мәдениетті қалыптастырудағы цифрлық педагогика мүмкіндіктері. *Вестник КазНУ. Серия педагогическая*, (4), 45–51.

References

- Anderson, L. W., & Krathwohl, D. R. (2001). A taxonomy for learning, teaching and assessing: A revision of Bloom's taxonomy of educational objectives. Longman.
- Çelik, H., & Yildirim, A. (2023). Parent involvement in value-based civic education: A Turkish perspective. *Journal of Moral Education*, 52(3), 202–210.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2018). *Research methods in education* (8th ed.). Routledge.
- Creswell, J. W. (2014). *Research design: Qualitative, quantitative and mixed methods approaches* (4th ed.). SAGE Publications.
- Denzin, N. K. (2012). Triangulation 2.0. *Journal of Mixed Methods Research*, 6(2), 120–127.
- Dewey, J. (1997). *Experience and education*. Macmillan.
- Henderson, A. T., & Mapp, K. L. (2019). *A new wave of evidence: The impact of school, family, and community partnerships on student achievement*. Southwest Educational Development Laboratory.
- Kohlberg, L. (1981). *Essays on moral development* (Vol. 1: The philosophy of moral development). Harper & Row.
- MDPI. (2025). Parents as allies: School-family-community partnerships for legal awareness. *Education Sciences*, 15(5), 61–74.
- OECD. (2025). *Global partnerships in civic and legal education: Annual report 2025*. OECD Publishing.
- Patton, M. Q. (2015). *Qualitative research and evaluation methods* (4th ed.). SAGE Publications.
- SAGE. (2024). *Interactive approaches to legal education in schools*. SAGE Open Education Journal, 11(1), 80–88.
- Taylor & Francis. (2025). Authentic partnerships in civic education: Global comparative analysis. *Educational Studies*, 31(4), 90–97.
- UNESCO. (2023). *Value-based legal and civic education: Global outlook report*. UNESCO Press.
- Wiley Research. (2024). Value-based education and legal culture formation in secondary schools. *Wiley Education Review*, 58(2), 70–79.
- Zhumabekova, S. (2023). Mekteptegi kutyktyk tarbie men azamattyk sananyn ozara bailanysy [The relationship between legal education and civic consciousness in schools]. *Bilim zhane kogam*, (2), 50–56. (in Kazakh)
- Ibraeva, G. (2022). Kutyktyk madenietti kalypastyrudagy cifrlyk pedagogika mumkindikteri [Opportunities of digital pedagogy in the formation of legal culture]. *Vestnik KazNU. Pedagogical Series*, (4), 45–51. (in Kazakh)

Авторлар туралы мәлімет:

Мадиебаева Дана Рымтаевна – «Білім берудегі тарих және география» кафедрасының аға оқытушысы, М.Х. Дулати атындағы Тараз университеті (Тараз, Қазақстан, e-mail: dana8205@mail.ru)

Жұндыбаева Турархан – педагогика ғылымдарының кандидаты, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті (Алматы, Қазақстан, e-mail: turarkhan.2011@mail.ru)

Данабекова Динара Ибадильдаевна – аға оқытушы, М.Х. Дулати атындағы Тараз университеті (Тараз, Қазақстан, e-mail: dinara.danabekova@inbox.ru)

Санай Гаухар Ералықызы – педагогика ғылымдарының кандидаты, доцент, М.Х. Дулати атындағы Тараз университеті (Тараз, Қазақстан, e-mail: sanai.gauhar@mail.ru)

Information about authors:

Madibayeva Dana – Senior Lecturer of Department of “History and Geography in Education” of M.Kh. Dulaty Taraz University (Taraz, Kazakhstan, e-mail: dana8205@mail.ru)

Zhundybaeva Turarkhan – Candidate of Pedagogical Sciences, Abai Kazakh National Pedagogical University (Almaty, Kazakhstan, e-mail: turarkhan.2011@mail.ru)

Dinara Ibadildayevna Danabekova – Senior Lecturer, M. Kh. Dulaty Taraz University (Taraz, Kazakhstan, e-mail: dinara.danabekova@inbox.ru)

Gauhar Eralykyzy Sanay – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, M. Kh. Dulaty Taraz University (Taraz, Kazakhstan, e-mail: sanai.gauhar@mail.ru)

Сведения об авторах:

Мадиебаева Дана Рымтаевна – старший преподаватель кафедры истории и географии в образовании, Таразский университет им. М.Х. Дулати (Тараз, Казахстан, e-mail: dana8205@mail.ru);

Жұндыбаева Турархан – кандидат педагогических наук, Казахский национальный педагогический университет имени Абая (Алматы, Казахстан, e-mail: turarkhan.2011@mail.ru);

Данабекова Динара Ибадильдаевна – старший преподаватель, Таразский университет им. М.Х. Дулати (Тараз, Казахстан, e-mail: dinara.danabekova@inbox.ru);

Санай Гаухар Ералықызы – кандидат педагогических наук, доцент, Таразский университет им. М.Х. Дулати (Тараз, Казахстан, e-mail: sanai.gauhar@mail.ru).

Келін түсті 20.10.2025

Қабылданды 01.12.2025